

Zertaz ari gara erabakitzeko eskubideaz ari garenean? Zer da? Zertarako balio du? Zer erabakitzeko? Herri burujabetza da? Herritarren burujabetza? Noiz eta nola egikaritu behar da?

Erabakitzeko eskubidea askoren ahotan dabil Gure Esku Dago erabakitzeko eskubidearen aldeko ekimena abian jarri zenetik bereziki, orain hiru urte, 2013ko ekainean. Ez da auzi berria, baina 2014an Etxarri Aranatzen eta Arrankudiagan egin ziren herri galdeketeekin, eta, oraintsu, Goierrin, Debagoienan, Aramaion, Ispasterren eta Azpeitian egin direnekin, 135.000 bat herritar izan dira deituak 'nahi al duzu izan euskal estatu independente bateko herritar?' galderari 'bai' edo 'ez' erantzutera. Datorren urterako beste 60 herri baino gehiagoko herritarren txanda iragarri da dagoeneko. Beraz, jada, egikaritzen ari den eskubide bat da; eta nahiz eta balio legalik ez izan, balio politiko eta sinbolikoa ukaezina da. Bidearen garrantzia, kasu honetan, emaitzen 'ofizialtasunarena' baina askoz garrantzitsuagoa da, bistan denez.

Baina nondik dator eta zertara erabakitzeko eskubidea? Zelai Nikolas, Mario Zubiaga, Angel Oiarbide eta Iñigo Urrutiak gaiaren nondik norakoak argitu dituzte artikulu mamitsu, argigarri eta oinarrizko batekin. Erabakitzeko eskubideak dituen oinarri filosofiko, juridiko eta sozialak xehatzeaz gainera, kontzeptu hori osatuz eta aberastuz joatea herritarroi dagokigula diote, eta hain zuzen «erabakiaren aroan» bizi garen honetan ezinbesteko tresna da geure buruak kudeatzeko.

Eta zergatik galdetu, hala ere, zertaz ari garen erabakitzeko eskubideaz ari garenean, jada arian ari garen honetan? Datorren udazkenean Araban, Bizkaian eta Gipuzkoan egingo diren hauteskundeen ondotik, Hegoaldeko indar politikoen artean lehen hirurak erabakitzeko eskubidearen aldekoak izango dira: EAJ, EH Bildu eta Ahal Dugu. Gehiengoa, beraz. Eta, hala ere, galdera egin behar da, zertarako, noiz erabiltzeko, non, nola. Izan ere, hiru indar horiek nork bere ideiaro politiko propioaren eta bere helburu politikoen arabera ulertzen du erabakitzeko eskubidea. Horregatik, Xabier Barandiarani (EAJ), Jone Etxeberriari (EH Bildu) eta Laura Pé-

rez Ruanori (Ahal Dugu) eskatu diegu erabakitzeko eskubideaz ari direnean zertaz ari diren azal dezaten.

Xabier Barandiaranek Espainiako trantsizio politikotik gaur egunera arte herri eskubideen aitortza eta erakundetzeak izan dituen oztopo eta eragozpenak ez ezik, egungo egoera soziopolitiko berriak proposatzen dituen zailtasunak ere aztertzen ditu. Bere hitzetan, «trantsizio eta krisi une batean aurkitzen gara, nahiz eta etorkizunera begira argirik ere baden». Abertzaleen elkarlanerako gaitasunetik egingo da aurrera erabakitzeko eskubidearen erakundetzean.

Jone Etxeberriak, bestalde, erabakitze eskubidea egikaritzea gauza konplexua dela dio, egungo testuingurua ere halaxe delako. Baina argi ikusten du eskubide horren integritasuna: «herritarrok geure etorkizuna erabakitzeko dugun eskubideaz» ari da, bai herri burujabetzaz, euskal estatuaz, baina baita herri burujabe horren nolokotasuna erabakitzeko eta egikaritzeko eskubideaz ere, biak batean, edo biak elkarri lotuak, nola eta balizko euskal estatu independenteak ez duen egungo ordena ekonomiko eta soziala erreproduzitu, aldatuko baizik, demokratikoagoa eta justuagoa izan dadin.

Ahal Dugu alderdiko Laura Pérez Ruanok ere, beste modu batera, baina antzeko ideiak harilkatzen ditu. Diferentzia estatu independenteari dagokionean legoke. Pérez Ruanorentzat berritu beharreko estatu hori Espainiakoa da –«herrien herri eta nazioen nazio»–, eta Espainiaren berritze demokratiko horretan egikaritu behar dira erabakitzeko eskubideak baita herri burujabetzari dagokionean ere.

Unai Iturriagak 'erabakia baita' gogorarazi digu, 'emak bakia baita' haren oihartzuna berrasmatuz. Erabakia bakia ote?

Atal horren ostean, Andoni Olariaga *jakinkide* eta filosofian doktore gaiak erlatibismoaren gaineko artikulu sakona osatu du. Protagorasen pentsamendua berraztertzen du, gaur egun indarrean dagoen erlatibismoa eta horren gaineko begirada anitz eta kontraesankorrak ulertu eta argitzeko gakoak, ezinbestean, filosofo greziarraren diskurtsoan daudelako.

Egunen gurpilean saileko aurtengo lau lankideak datoz, ondoren, bakoitzak bere esparruko gaurkotasunari tiraka: Miren Arretxek Kulturen, Henrike Galarzak Ekonomian, Txerra Rodriguezek Soziolinguistikan eta Gorka Juliok Telepolisen.